

Αφιέρωμα στον Γιώργο Τσαγκάρη
‘Μια η Μουσική’ Ο Άνθρωπος’
Μουσικό Σχολείο Καρδίτσας
31 Μαρτίου 2013

ΟΡΦΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ‘ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ’

Πιτσιρικάς είχα πάθος με τη μπάλα και τις γκαζές. Ήμουν τρόφιμος των αλανών, δηλαδή, των Ολυμπιακών σταδίων του ‘50 – ‘60. Ολυμπιακά αθλήματα το ποδόσφαιρο, το κρυφτό, το κυνηγητό, τα μήλα, το στάκαμαν, οι κλέφτες και αστυνόμοι, οι λευκοί κι οι ινδιάνοι, ο κότσος, το ξυλίκι και οι γκαζές. Οι γκαζές με τρέλαιναν. Είχαν απίθανα χρώματα και λαμπύριζαν. Ηχούσαν σαν βότσαλα μέσα στην μαξιλαροθήκη που τις φύλαγα και που την είχα πάντα κρεμασμένη στην πλάτη μου. Όταν παίζαμε άλλα παιχνίδια, για να μην μου τις κλέψουν, την χαντάκωνα σε μυστικές κρυψώνες, όπως λόγου χάρη στη «σκατατζού» -εγκαταλελειμμένο βυτιοφόρο- στην κεντρική αλάνα της γειτονιάς. Εκεί που δίναμε τις μεγάλες ποδοσφαιρικές παραστάσεις μπροστά στα κορίτσια, Κυριακές και σχόλες.

Όμως, παρ’ όλη την αλανίδα μανία μου για το παιχνίδι, μου άρεσαν πολύ τα γράμματα. Όχι να γράφω, γιατί ήμουν τσαπατούλης, δεν κουλάντριζα το μελάνι, μουτζάλωνα τα πάντα και τις έτρωγα με τον μπλάστρη που άνοιγε η μάνα μου τα φύλλα της πίτας.

Να διαβάζω μου άρεσε. Ό,τι έβρισκα μπροστά μου. Όταν σκοτείνιαζε και μαζευόμουν σπίτι, αν δεν είχε στο ράδιο θέατρο, το διάβασμα ήταν το σπιτικό παιχνίδι μου, ο φίλος μου. Η συντροφιά μου. Διάβαζα και φανταζόμουν. Φανταζόμουν και έκλαιγα. Έκλαιγα και ενθουσιαζόμουν. Ονειρευόμουν. Ονειρευόμουν πως είμαι «ο άνθρωπος που γελά», ο κάπταιν Νέμο, ο Γιάννης Αγιάνης, ο Κουασιμόδος, «το παιδί φάντασμα» κι ο «Ελ Γκρέκο». Αποκοιμιόμουν σχεδιάζοντας ηρωισμούς και κατορθώματα. Δικά μου όμως και καλύτερα. Κάποτε πήγα σχολείο με τα μάτια δεμένα, αφού τα ‘χα βάψει με κάρβουνο, κι έκανα τον Μιχαήλ Στρογκώφ. Ήθελα να συγκινήσω την Χριστίνα. Έναν άγγελο που, για να με προπονήσει στον κολασμό, παράστανε τη συμμαθήτριά μου στο Δημοτικό.

Δραπέτευα λοιπόν απ’ το φτωχικό της Καισαριανής για να αιχμαλωτισθώ οικειοθελώς, στην άτυπη και πολύτιμη, για κείνα τα χρόνια, λογοτεχνία των κλασικών εικονογραφημένων κι όσων βιβλίων βρίσκονταν στο σπίτι. Κόσμοι άγνωστοι, υπέροχες ιστορίες, πρόσωπα τρομερά, χρώματα και ωραία λόγια. Εν τω μεταξύ η Γλώσσα, πλαστουργός ήθους και οικονόμος ωραιότητας, αποθήκευε, ήρεμα κι αθόρυβα. Εντός μου πλούτη.

Στην εφηβεία, βάλτε και την ανάγκη να με θεωρούν «μεγάλο» ξεκκοκκάλιζα και τις εφημερίδες του πατέρα. «Αυγή», «Ελευθερία», «Τα Νέα». Εξόν απ' τα αθλητικά, τις καταστροφές και τα' ατυχήματα, με συνέπαιρναν τα χρονογραφήματα, οι κριτικές και οι φιλολογικές σελίδες. Θα μου πείτε, ήξερα; Καταλάβαινα; Ελάχιστα, αλλά μ' άρεσε.

Έτσι, έφηβος με κοντά παντελονάκια ακόμα, κουρεμένος γουλί με φούντα στο κούτελο ακόμα, έντρομος απ' την άγνοια, ακόμη και του σώματός μου, αλλά ωραίος σαν κάθε πλάσμα στην εφηβεία κι εύπλαστος, χυνόμουν, χωρίς ντο καταλαβαίνω, στο καμίνι της σκέψης του Βουρνά, του Κουλουφάκου, του Φωτιάδη, του Βάρναλη, του Λειβαδίτη, του Ψαθά, του Βάρικα, του Παλαιολόγου, του Πλωρίτη. Τι τύχη! Αυτοί μου 'μαθαν τον θαρραλέο κριτικό λόγο. Τον ευαίσθητο λόγο. Τον λόγο ανιχνευτή αληθείας. Τον λόγο εκείνης της αξιοπρέπειας που πηγάζει απ' την κοινωνική ευθύνη. Κριτική ίσον ευθύνη. Αλλιώς, ίσον αυταρέσκεια του πρωκτού κι αντανισμός πνεύματος άνευ αργασμού.

Όταν λοιπόν αισθάνθηκα την ανάγκη να μιλήσω για τον καιρό και τον τόπο δημόσια κι έγραψα κάτι σαν επιφυλλίδα, είδα αυτή την μνήμη της εφηβείας και της νεότητάς μου να εμφανίζεται μπρος μου ολοζώντανη και, μάλλον, συγκατανευτική. Όστε η απόπειρά μου ήταν, πάνω απ' όλα, αποτίμηση τιμής σ' αυτούς τους μεγάλους μαστόρους, που 'σπειραν στο χωραφάκι της πρώιμης ηλικίας μου τον Λόγο, οργώνοντας, ταυτόχρονα, την ύπαρξή μου με το ασύγκριτο άροτρο της Ελληνικής Γλώσσας.

....

Ακροτελεύτια σημείωση: θαυμάζω απερίοριστατους «γραφιάδες». Όθεν, αποποιούμαι τον χαρακτηρισμό (κι αν ... μου δινόταν!). Δεν είμαι γραφιάς. Απλά πολίτης. Που ανησυχεί.

Γιώργος Τσαγκάρης

1

ΩΡΑ ΤΡΙΤΗ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

ΑΛε. ΑΜΠΡΑΖΗΣ

Κύριε

Αν απ' τα σπλάχνα Σου

γιατί έχω αρχή

Αν στη συνέχεια μου να προσβλέπω πρέπει

γιατί με λένε Γιώργο

Αν-ισο το παιχνίδι

πως ονομάζεσαι.

ΩΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Κύριε

ΗΡΑΚΛΗΣ ΝΑΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

Αν χρειάζομαι πίστη

Γιατί μου 'δωσες νου.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΠΕΜΠΤΟ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

...

Θυμάμαι, μικρός, ρωτούσαμε πότε θα γυρίσουν **ΑΛε. ΑΜΠΡΑΖΗΣ**
τα χελιδόνια
τόσο αγαπούσαμε την άνοιξη, **ΠΗΝ ΚΟΝΤΟΚΩΣΤΑ**
μάλλον περιμέναμε απίθανες διηγήσεις.
Δίναμε στα χελιδόνια ονόματα, **ΕΛΕΝΑ ΔΙΒΟΛΗ**
φυλάγαμε σκοπιές στις φωλιές τους
κι αυτά μας χαιρετούσαν
καθισμένα στα σύρματα του ηλεκτρικού **ΗΡΑΚΛΗΣ ΝΑΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ**
σα νότες στο πεντάγραμμο
μιας μουσικής που μόνο τα παιδιά μπορούν **ΟΛΟΙ**
να διαβάσουν.

Η κυρία με την τήβεννο και άλλα βλοσυρά πρόσωπα
ΗΡΑΚΛΗΣ ΝΑΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

...

Κι ίσως τα καλύτερα τραγούδια μου να τα 'γραψα μικρός, συνομιλώντας
με τον αέρα στα κεραμίδια ή με το φεγγάρι στις χαραμάδες του
παραθύρου, γι' αυτό και τώρα, συνομιλώντας με φανταστικά πρόσωπα,
ζητώ απεγνωσμένα μια πεταλούδα να ξημερωθεί στα μαλλιά μου. (σελ.
41)

Η 25^η ΡΑΨΩΔΙΑ - ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΡΑΤΑ

7 ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ **ΑΛε. ΑΜΠΡΑΖΗΣ**

... Πώς να περάσουν οι ώρες, θυμόμουν τα παιδικά μου χρόνια.
Δηλαδή την κυρία Θεώνη. Την ωραία δασκάλα μου που, σημειωτέον,
και το κεφάλι, μου 'χε χαϊδέψει κανά δυό φορές, και στη μάνα μου
είπε ότι «θα είμαι μεσόκοπη και θα ακούω να μιλάνε για τον
Γιωργάκη».

ΕΞΙΛΑΣΤΗΡΙΟΝ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

...

Τα πουλιά υπερέχουν. **ΕΛΕΝΑ ΔΙΒΟΛΗ ΠΗΝ ΚΟΝΤΟΚΩΣΤΑ**
Εντός τους υποτονθορύζει ο άναξ Μουσηγέτης
σε ακροβατισμούς ήχων, χρωμάτων και φτερουγισμών.
Τα πουλιά υπερέχουν.
Δεν πωλούν το τραγούδι.
Υπερέχουν.

...

Τα πουλιά υπερέχουν.
Τα πουλιά δεν μαραίνονται στο αμάραντο της αγάπης.
Δεν τεχνουργούν φιλίες.

Ο άνθρωπος υπερέχει.

Ε, όχι...! - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

ΗΡΑΚΛΗΣ ΝΑΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

...

...Και πορευόμαστε. Και φτάσαμε λίγο πριν τον νέον αιώνα. Τη νέα χιλιετία. Φτάσαμε χωρίς αποσκευές, μα μ' ένα τόσο ωραίο φεγγάρι.

Το φεγγάρι των ανθρωπιστικών αξιών, του Ομήρου, των αρχαίων τραγικών, του Σαίξπηρ, του Γκαίτε, του Σίλερ, του Δημοτικού Τραγουδιού, του Σολωμού, του Παλαμά, του Βάρναλη, του Ρίτσου, του Σεφέρη, του Μπαχ, του Μπετόβεν, του Τσαϊκόφσκι, του Μάλερ, του Σκαλκώτα, τόσων και τόσων δασκάλων και ποιητών.

.....

1.1

Ολόκληρη η ζωή μου δεν ήταν παρά η ανάμνηση ενός ονείρου μέσα σε ένα άλλο όνειρο.

Θυμάμαι παιδί που έγραφα κάποτε τον πρώτο στίχο μου.

*Από τότε ξέρω ότι δε θα πεθάνω ποτέ-
αλλά θα πεθαίνω κάθε μέρα.*

8.3

-τόρα στη γλώσσα μας μπερδεύονται παλιά τραγούδια, κανείς δεν μας καταλαβαίνει και μόνο τα παιδιά μαντεύουν πιο πολλά, μα μεγαλώνουν γρήγορα και τα πουλιά πετάνε για να μη θυμούνται

3.1

Αλλά οι καλύτερες στιγμές μου είναι τα βράδια, όταν ανοίγω το παράθυρο κι αφήνω ελεύθερα τα ωραία ωδικά πουλιά που εκγυμνάζω τις ατέλειωτες ώρες της αιχμαλωσίας.

6.4

εξάλλου τι άλλο είναι ο κόσμος από εκείνη τη μεγάλη υπόσχεση τι άλλο η αμαρτία απ' το να μην αγαπάς τον εαυτό σου τι άλλο η ανωνυμία από το να ζήσεις αγνός και να φύγεις αγνότερος ή όταν γύριζα απ' τις περιπέτειες μου στο άγνωστο έφερνα πάντα σαν την ωραία άγνοια του κόσμου

και συχνά μ' έβρισκε άγρυπνο το πρωί να χρωματίζω χάρτινα πουλιά
και να περιμένω να κελαηδήσουν.

6.1

Μα, να, που ακούστηκε πάλι ο κοκκινολαίμης μες στο υγρό πρωινό

ΧΡΩΜΑΤΙΖΩ ΠΟΥΛΙΑ

2

1.2

όμως οι νύχτες μου έχουν πάντα ένα άρωμα βιολέτας

6.2

Ήμουν τόσο λυπημένος,
που οι άγγελοι μου τραγουδούσαν στον ουρανό, άρχιζα
τότε να τραγουδάω κι εγώ
για να μην καταλάβουν οι γείτονες, έτσι απέκτησα τη
φήμη ξένοιαστου ανθρώπου

3.4

Έτσι, την ώρα που με τόση αφέλεια γονάτισα, όλοι νόμισαν πως ήθελα να
εκλιπαρήσω -- ενώ απλώς ήταν φθινόπωρο, ή μάλλον να το πω αλλιώς: το
πιο θανάσιμο αμάρτημα είναι να μην αγαπάς τον εαυτό σου, αλλά μια μέρα
δεν άντεξα, «εμένα με γνωρίζετε;» τους λέω,
«όχι» μου λένε -- έτσι πήρα την εκδίκησή μου, και δε στερήθηκα ποτέ τους
μακρινούς ήχους
ακριβώς όπως ένας άνθρωπος, ίσως, μπορεί να παίζει και μ' ένα χέρι
βιολί, όταν με τ' άλλο πρέπει να κρατήσει τη ζωή του

Η κυρία με την τήβεννο και άλλα βλοσυρά πρόσωπα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΝΑΤΣΗ - ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΧΑΣΑ

...

Α, κι εμένα για τα όνειρα μου μ' αγάπησαν, αργότερα βέβαια για τον ίδιο
λόγο μ' είπαν ψεύτη,... (σελ. 39)

....

Δένω, λοιπόν, τις χορδές του βιολιού και σχοινοβατώ, μήπως
διαλευκανθεί το μυστήριο, και σίγουρα θα έβρισκα το κλειδί, αν δεν ήταν
αυτός ο καταραμένος προπατορικός κόμπος στο στήθος --ή πείτε το
μοίρα του ανθρώπου- που με καταποντίζει,... (σελ. 41,42)

Βιολέτες για μια αθλιότητα - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΝΑΤΣΗ - ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΧΑΣΑ

...

Δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου αν θες να λέγεσαι
άνθρωπος...

...

Οι άνθρωποι χρειάζονται μόνο δυο λέξεις για ν' αγαπηθούν,
Μπιλ.

Γιατί ήρθαμε λοιπόν εδώ πέρα, Μπιλ;

Κοιμάσαι Μπιλ;

Δεν τελειώνει πουθενά η Γη, Μπιλ.

Θέλω να ζήσω, Μπιλ.

Τι περισσότερο ζητάνε οι άνθρωποι, Μπιλ;

Έναν κόσμο που θα μπορούν να χαμογελάνε μ' ένα μεγάλο
γέλιο, ολοστρόγγυλο σαν τον ήλιο που ανεβαίνει. Κοίτα Μπιλ!

Τι περισσότερο ζητάνε οι άνθρωποι, Μπιλ.

Ένα τραγούδι για την ελπίδα που δεν έχει χρώμα. Ένα
τραγούδι για τι αίμα, που παντού στη Γη είναι κόκκινο.

Ε, όχι...! - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

...

Όχι, Μπιλ. Όχι, σιδερόφρακτη ασημαντότητα.

Εμείς τα δειλινά της άνοιξης και τα βράδια του καλοκαιριού θα
κοιτάμε πίσω από τον ώμο της μάνας μας.

Θα κρατάμε το χέρι του φίλου.

Θα χανόμαστε στον κόρφο της αγαπημένης.

Θα διώχνουμε τον τρόπο απ' τα μάτια των παιδιών.

Θα γελάμε με τους γείτονες.

Θα σπάμε τους καθρέφτες των γηρατειών.

Και τότε θα 'σαι μόνος. Ολομόναχος.

Θα 'σαι, ναι, ολομόναχος.

Προς δόξαν του Ανθρώπου.

Μεσόγειος

**Μια ξεχασμένη «μήτρα» στο Ευρωπαϊκό πολιτιστικό γίγνεσθαι
- 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'**

ΓΕΩΡΓΙΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

...

Αν κάτι μπορούμε να κάνουμε είναι να μην καταργήσουμε το ιδανικό
στο όνομα του εφικτού, αλλά να αφοσιωθούμε σ' αυτό και να το
βιώσουμε...

Ας ανιχνεύσουμε, έστω και με τις άκρες των δακτύλων,
ανθρώπινο πρόσωπο.

Αν κάτι λείπει απ' τον σύγχρονο κόσμο των ανθρώπων, είναι το
ανθρώπινο.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΧΑΣΑ

Ο άνθρωπος μέσα από τον χορό ελευθερώνεται (τύμπανο)

Είναι μια νίκη στο θάνατο ο χορός

όπως και το τραγούδι,

γιατί εκείνη την ώρα δε σε ορίζει τίποτα
όταν στα αλήθεια χορεύεις και όταν στ' αλήθεια τραγουδάς,

.....
την ώρα που χορεύεις, μετέρχεσαι της θείας ουσίας
παύεις να έχεις όνομα
τα στοιχεία της ταυτότητάς σου δεν λένε τίποτα
είσαι ένα ον,
που έχει ξεφύγει τελείως από το πλαίσιο στο οποίο σε
διαπαιδαγωγήσανε και πηγαίνει σε άλλες σφαίρες
είσαι ένα υπερβατικό ον
τον άνθρωπο που μετέρχεται της θείας ουσίας,
δε μπορεί να τον αγγίξει τίποτα, τίποτα, τίποτα

.....
ακριβώς γιατί μετέρχεται της θείας ουσίας,
οπότε το περίβλημα του
-γιατί η σάρκα μας είναι ένα περίβλημα-
είναι ανέπαφο

Η κυρία με την τήβεννο και άλλα βλοσυρά πρόσωπα

...
Κάποτε όμως θα γράψουμε ένα τραγούδι χωρίς ίσκιους και θα 'ναι
καλύτερα να αποσυρθούμε, μήπως μπορέσουμε μετά. Μα κι αν δε το
γράψουμε, ας αποσυρθούμε, μήπως μπορέσουμε να το σχεδιάσουμε στον
ορίζοντα αν ένα φύλλο από παιδικό τετράδιο, αφού από παιδικές
μουντζούρες φαίνεται να 'γινε ο Κόσμος, γιατί η Ελευθερία, περισσότερο
κι απ' το Θεό, δεν κάνει ποτέ λάθος. (σελ. 43)

...

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

.... Πλην **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ**

κι αν σε εγρήγορη θανάτου εκ γεννητης,
δεσπόζω με το τραγούδι.

Αποικίζω την Αρμονία. Απευθύνομαι. Λέγω.

Με συνθλίβει η Άγνοια και τ' ανταποδίδω.

Δίσταμαι.

Εμπεριέχω. Στο Ρυθμό επαφίεμαι.

Και του λυγμού επωφελούμαι.

Υπερέχω,

με τη Λέξη που τίκτω. Εξίσταμαι.

...

Με λένε Άνθρωπο.

ΜΠΛΟΥΖ

3.3

*Έπρεπε όμως να εξακριβώσω και εκείνο σχετικά με τον πατέρα μου
Έβρεχε και εγώ στεκόμουν στην είσοδο του νεκροτομείου
‘Ζητάτε κανέναν;’ Μου λένε
‘Τον πατέρα μου’ τους λέω
‘Πότε αναβίωσε;’
‘Πάνε χρόνια’ τους λέω
Αλλά του φέρνω αυτή την παιδική τρομπέτα
Όταν ξεπέθαινε του άρεσε να παίζει τα βράδια*

3.5

*αντίο, λοιπόν, καλή μου εγκαρτέρηση, εγώ πάω ν' ασχοληθώ με τους
τρελούς μου
κι ίσως, αν σφύριζα πιο αμέριμνα, όλα να 'χαν πάει καλά*

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

...

Κι όταν ο πατέρας ξανάρθε στα όνειρά μου,
ήταν νέος
όπως τότε πας μας μάθαινε τους βόλους.
-Πως έγινε, πατέρα, του λέω
-Σκέφτηκα πως θα σ' άρεσε, μου 'πε
κι έτσι ο πατέρας, απόφοιτος της πρώτης δημοτικού,
ζωγράφισε
για μιαν ακόμη φορά, με τον παιδικό ξεχασμένο κοντυλοφόρο του
τη διαστολή της ύπαρξης στην Αγάπη
πάνω στον περισπούδαστο παιδεμό μου.

«Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΜΟΥ» - ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΡΑΤΑ

7 ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΚΟΥΤΣΩΝΗ ΕΛΠΙΔΑ

...

Αλλά κάποτε, θα μαζέψω από το πάτωμα όλες τις σημειώσεις μου
και θα χορέψω σαν αυτοπρόσωπη πλεκτάνη, υπέρ του μέλλοντος
αιώνας ή δια το ωραίο του Λόγου θα σιωπήσω, όπως όταν
συνάντησα τη μητέρα ολοζώντανη έξω από το κοιμητήριο
- μητέρα χαίρομαι αφάνταστα, αλλά δεν πιστεύω στις συμπτώσεις,
είπα, κι' απομακρύνθηκα, αλλά και το αίμα μου ήταν λίγο για τόσες
ανθρωποθυσίες,...

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΠΡΩΤΟ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

...

Ή για να 'μια ειλικρινείς
κάποτε σταματά ο λυγμός.

Κι αρχίζουν τα όργανα.

...

Κι εγώ είχα μόνο μια φωνή για τόσα τραγούδια
ένα σώμα για τόσους έρωτες
μια ζωή για τόσους θανάτους
κι έναν θάνατο για τα πάντα.

Η 25^η ΡΑΨΩΔΙΑ - ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΡΑΤΑ

7 ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

...

Ήμουν μια σπάνια περίπτωση λατρείας του παντός, και, κυρίως, από παιδί, είχα βαλθεί να μην αφήσω κανέναν να κοιμάται. διότι όταν κοιμάσαι εσύ, ξυπνάει το ερήμην σου και αντί για περιηγητής καταλήγεις αναγνώστης, γι' αυτό και γερνάς

...

αλλά, αν συνεχίσω, θα χρειαστώ 25 ραψωδίες κι' ο Όμηρος μας είπε αυστηρά 24 κι' ως τυφλός, έβλεπε καλύτερα. Ωσπου μια μέρα ήρθε ξαφνικά στον ύπνο μου

ΜΑΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

Ο- Είσαι η 25η ραψωδία μου

Τ- Τι, η 25η, Δηλαδή αναμένω 5000 χρόνια, ερήμην,

Ο- Τουλάχιστον

Τ- Νάτο. Έτσι εξηγούνται πολλά, για να μην πω όλα. Και γιατί μου το λέτε τώρα που ετοίμασα τις βαλίτσες μου.

Ο- Δεν υπάρχει χρεία εξηγήσεων, οι δε βαλίτσες σου δε σε περιέχουν, δεν περιέχουν τίποτα δικό σου, δε το προβλέπει η 25η.

Τ- Παραδίδομαι, λέω, θυσιάζομαι αφού δε γίνεται κι' αλλιώς αλλά, σας παρακαλώ, τραγουδήστε με, ραψωδήστε με, αλλά δε θέλω να εκδοθώ. Τα ράφια των βιβλιοπωλείων μου προξενούν μελαγχολία. Θα στοιβαχτώ, θα ζουπηχτώ, βάλτε και τι άθλιοι μπορεί να είναι οι γειτόνοι, θα με ακτινοσκοπούν οι ειδήμονες, θα με ξεφυλλίζουν οι περαστικοί, κι' αν τα χέρια τους είναι λιπαρά, θα ξερνάω γράμματα και σπαράγματα της 25ης.

...

- Δηλαδή, ότι μέλλον έχω είναι το παρελθόν, ότι τέλος η αρχή, ότι αρχή το τέλος, δηλαδή χρόνος ίσον πάπαλα, η αιώνια ζωή δεν έχει τίποτα αιώνιο,...

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ 1966

ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΙ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ,

ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΩΝΗ, ΣΕ ΣΥΓΧΟΡΔΙΕΣ ΑΦΤΙΑΧΤΕΣ - ΣΗΜΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΕΡΑΤΑ

7 ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

6

...

ΚΟΥΤΣΩΝΗ ΕΛΠΙΔΑ

Πάντως σ' ευχαριστώ κι εγώ
που σε αυτή τη θεόρατη σου έκταση
υπάρχει και για μένα

τούτο το αγκαθωτό συρματοπλεγμα
να κρατιέμαι.

...

Μα εγώ Θεέ μου
δε λέω να συνηθίσω τούτα τα αγκάθια.
Και το αίμα μου βλέπεις
τρέχει μέχρι ασέβειας.

ΜΕΣ' ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΑΣ

4

6.5

*Θυμήσου καλύτερα τότε που ήμασταν παιδιά και μας ήταν όλα άγνωστα
μα τόσο οικεία, θυμήσου το γλυκό Σεπτέμβριο με το απόμακρο άρωμα των
κήπων*

*ή το αφηρημένο ξεφύλλισμα ενός σχολικού βιβλίου
κι όπως βράδιαζε από ένα ανοιχτό παράθυρο ακουγόταν το ραγισμένο
τραγούδι
μιας γυναίκας που άρχιζε να γερνάει.*

8.1

*Θυμάμαι τα παλιά προάστια και τα ηλιοτρόπια που σα μικροί αρχάγγελοι
παράστεκαν τους κήπους θυμάμαι τις μικρές απόμερες κάμαρες όπου
πέθανα για πράγματα
που δε θα γνώριζα ποτέ
θυμάμαι τις γυναίκες που αποκοιμήθηκα πάνω στο στήθος τους ενώ τα
μακρινά
σφυρίγματα των τραίνων μ' έπαιρναν μαζί θυμάμαι τα μεγάλα πλήθη στους
δρόμους να τραγουδάνε τη Διεθνή.
Έξαλλου δε ζητήσαμε τη νίκη
- μονάχα λίγη μουσική...*

8.2

*Ονειρεύομαι αλήθεια μια λέξη που να εξευμενίσει επιτέλους την σκάλα
ή ένα έγκλημα απλώς και μόνο για λόγους φθινοπώρου
ή μια πόλη που εξαφανίστηκαν τα 'αγάλματα
και στην θέση τους παίζουν φλάουτο άνθρωποι χαμένοι
ή έστω ένα καινούργιο ποίημα που να 'χουμε όλοι μια θέση στην
υστεροφημία.*

Η κυρία με την τήβεννο και άλλα βλοσυρά πρόσωπα

... **ΣΟΦΙΑ ΜΑΓΓΑΛΙΟΥ**

Έμειναν οι ψίθυροι για να υποψιαζόμαστε πως αποτέλεσε κάποια
υπόνοια ζωής η ζωή μας. (σελ. 47)

.... **ΣΕΡΑΦΙΜ ΚΥΡΙΤΣΗΣ**

... κι οι ωραιότερες σκέψεις μας διαφυλάσσονται πάντα στον ουρανό, ...
(σελ. 56)

... **ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗ**

... από έναν ολόκληρο πλανήτη δε γύρευα παρά μια μικρή θέση, να κοιτάζω τ' άστρα.

... (σελ. 56)

Πάτρωνες ανιέρου κι η σκιά του Άθω - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

...

ΣΟΦΙΑ ΜΑΓΑΛΙΟΥ Σταματώ. Και καθώς σταματώ, βεβαιώνομαι πως, αφού το παράλογο και το αποτρόπαιο έφτασαν να θεωρούνται κοινοτοπίες, εγκατεστάθη ήδη και αναπτύσσεται νέος πολιτισμός. Ο πολιτισμός του νέου αιώνα, της «νέας τάξης», της «νέας εποχής». Ο πολιτισμός των πατρώνων του Μπιλ. Πολιτισμός που στηρίζεται στην περιφρόνηση του Θείου. Στην περιφρόνηση του Ανθρώπινου. Στην περιφρόνηση της Ζωής. Όστε πολιτισμός που στηρίζεται στο ΑΝΙΕΡΟ. Όστε δε σταματώ. **ΣΕΡΑΦΙΜ ΚΥΡΙΤΣΗΣ** Δεν μπορούμε να σταματήσουμε. Θα 'ναι σαν να τον υιοθετούμε. Η ύπαρξή μας είναι πεπερασμένη μόνο στα όρια του προσωπικού μας χρόνου. Στα όρια του ιστορικού χρόνου είμαστε φορείς μιας ασύγκριτης πραγματικότητας που υπηρέτησε την Ισορροπία των Μερών, την Αρμονία, την Γνώση, την Αποκάλυψη. Είμαστε φορείς μιας ασύγκριτης πραγματικότητας που λέγεται Άνθρωπος – Δημιουργία. Κι αυτή η σύγκριτη πραγματικότητα ΟΥΔΕΠΟΤΕ νικήθηκε. Κι αυτή η ασύγκριτη πραγματικότητα ζει κι αναπνέει στον Κόσμο.

Μεσόγειος

Μια ξεχασμένη «μήτρα» στο Ευρωπαϊκό πολιτιστικό γίγνεσθαι - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

... **ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗ**

...μέσα απ' το έπος, το τραγούδι, την ανιστόρηση, την αναθιβολή, τα λόγια της πλώρης, διαμορφώνει ήθος κι αισθητική, καθώς αντιπαραθέτει την απεραντοσύνη και τη διάρκεια της θάλασσας με το εφήμερο του ανθρώπου, το αεικίνητο των θαλάσσιων ρευμάτων με το αγκυροβόλημα του ανθρώπου σ' έναν συγκεκριμένο τόπο, το αμετάβλητο της θάλασσας με το σταθερό ρίζωμα της γής.

.... **ΣΟΦΙΑ ΜΑΓΑΛΙΟΥ**

Τα ίδια ισχύουν στην γλυπτική, στην κεραμική, στην μουσική, στην όρχηση. Από τις Αθηναϊκές τριήρεις μέχρι τους μακρινούς απογόνους τους στην Βαλτική του 18^{ου} αιώνα κι ως σήμερα, ύμνοι εξευμένιζαν το ρυθμό των κυμάτων, ύμνοι συντρόφευαν το πέταγμα των γλάρων.

.... **ΣΕΡΑΦΙΜ ΚΥΡΙΤΣΗΣ**

...Το φως γεννούσε Γλώσσα, Μουσικούς ήχους, Αριθμούς....

...γιατί η Ζωή δεν κερδίζεται με οικονομικά συστήματα, αλλά με έμπνευση και περιπέτεια νου και ψυχής.

... **ΣΟΦΙΑ ΜΑΓΑΛΙΟΥ**

...Οφείλουμε να λατρέψουμε εκ νέου τον Ορφέα που, με τα μάτια καρφωμένα στην αιώνια τάξη κι αρμονία, ταιριάζει και προσαρμόζει σ' αυτές την ανθρώπινη τάξη στη γη.

ΠΑΡΑΒΑΣΗ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

... **ΣΕΡΑΦΙΜ ΚΥΡΙΤΣΗΣ ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗ**

Εν συνόλω αποκαλούνται Έλληνες πλην

Πατούν ξένο έδαφος και

το επινοικιάζουν

το υποθηκεύουν

το ματαπωλούν.

Άνευ τίτλων.

Η πράξη έωλος. Δεν

οικόπεδο το φως, ούτε

οι μνήμες του Αρχιπελάγους.

Ο τυφλός ποιητής δεν δημοπρατείται.

Σχεδόν δεν απαγγέλλεται.

Ο Ορφέας δεν ενεχυριάζεται.

Οδηγεί την Ευρυδίκη σε οiwονούς νέους.

Ανέπαφος ο Απόλλων κιθαρωδεί. Και τοξεύει.

Τον λήθαργο.

ΠΕΤΕΙΝΑΡΙ Παπαματθαίου

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Β' - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

... **ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ**

Ο άνθρωπος πονά. Καλλωπίζει. Μάχεται.

Στέκει ορθός.

Ράγισμα θρήνου. Ορθός.

Μια ανελέητη ψιχάλα τον μουσκεύει πιότερο

κι απ' τους ωκεανούς.

Σκεβρώνει ορθός. Κλαίει ορθός. Λυγά ορθός.

Πέφτει ορθός.

Ανυψώνεται ορθός.

Πονά ο άνθρωπος. Καλλωπίζει. Μάχεται.

Φυτεύει στη γη το Νυν

κι ανθίζει στον κόσμο το Αεί.

Κατάκοπο. Τρυφερό

Κι ακατάβλητο.

Σα Μητέρα.

ΜΕΣΟΓΕΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

(απόσπασμα από το σημείωμα σκηνοθέτη)

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗ

Η παράδοση δεν είναι ένα ακέφαλο πτώμα, είναι αναγνωρίσιμη και ζωντανή, δεν είναι ένα μουσειακό απολίθωμα πυροδοτεί σκέψη και δράση. Συν – κινεί.

...

Για τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες και τις Σειρήνες της νεοταξικής παγκοσμιοκρατίας υπάρχει απάντηση, υπάρχει αντίδοτο. Κοντά, πολύ κοντά μας. Στο γάλα που βυζάξαμε απ' την μάνα μας την Ελλάδα. Κι αυτό δεν συνιστά εθνικισμό, απομονωτισμό, απισθοδρόμηση. Η ωραιότητα του παναθρώπινου πολιτισμού, κι η ανθρωπιστική οικουμενικότητα υπηρετήθηκαν από την πολιτισμική ιδιοτερότητα κι ιδιομορφία των λαών και τη λειτουργία-αντιμετώπιση του ανθρώπου ως αυτοτελούς πνευματικής υπάρξεως.

ΕΛΑ ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΚΟΡΜΗ

5

3.2

Όσο για μένα,

*έμεινα πάντα ένας πλανόδιος πωλητής αλλοτινών πραγμάτων,
αλλά... αλλά ποιος σήμερα ν' αγοράσει ομπρέλες από αρχαίους
κατακλυσμούς*

*ή ωραίες μέρες που δε θα ξανάρθουν – κατά τα άλλα είναι μια υπόθεση
συνταρακτική γιατί όταν σε διώχνουν, την ώρα που ταπεινωμένος
κατεβαίνεις τη σκάλα, οι λαγγελοι στον ουρανό σου ετοιμάζουν τα
μελλοντικά σου φτερά- γι' αυτό μην ενοχλείστε, θα ξαναπεράσω*

6.3

*Οι καλές διηγήσεις είναι πάντοτε σύντομες σα τα
πρώτα σημάδια του πεπρωμένου*

*προς τι λοιπόν οι μακριές εξομολογήσεις - στάθηκα στην
άκρη του δρόμου κι έκλαψα*

*όχι απο θλίψη, αλλά για να εκδικηθώ αυτά τα μαύρα
χρόνια που με τυράνησαν -*

*αλλά κι όταν σε διώχνουν γιατί το κάνουν, αν όχι για
να δείξ έξω την απεραντοσύνη του δειλινού,*

*είναι η ώρα που ανάβουν τα φώτα και για μια στιγμή γίνονται όλα τόσο
πιθανά,*

*που θα μπορούσες να ζήσεις μια αιωνιότητα -
συλλογιέμαι*

*τη μητέρα που μπαινόβγαινε στα δωμάτια των
αρρώστων ανέγγιχτη*

*και καμιά φορά το απόμακρο τραγούδι ενός περαστικού
τη νύχτα*

είναι ό,τι πιο ωραίο ζήσαμε. Και κάποτε θα σας πώ πόσο

πολύ σας αγάπησα, μόνο που πρέπει να με βρείτε
τον ίδιο προσωπικά

1.1.α (1)

Αλλά τα βράδια τι όμορφα που μυρίζει η γη

ΑΛΛΑ ΤΑ ΒΡΑΔΙΑ

ΚΥΡΙΤΣΗΣ-ΜΟΣΧΑΚΗ

Μουσική/Στίχοι: [Τσαγκάρης Γιώργος/Λειβαδίτης Τάσος](#)

Και να που φτάσαμε εδώ, χωρίς αποσκευές

Μα μ' ένα τόσο ωραίο φεγγάρι x 2

οργανικό

Και εγώ ονειρεύτηκα έναν καλύτερο κόσμο

Φτωχή ανθρωπότητα

δεν μπόρεσες ούτε ένα κεφαλαίο να γράψεις ακόμα

Σα σανίδα από θλιβερό ναυάγιο

ταξιδεύει η γηραιά μας ήπειρος

Αλλά, τα βράδια, τι όμορφα που μυρίζει η γη

τι όμορφα, τι όμορφα που μυρίζει η γη

Βέβαια αγάπησε τα ιδανικά της ανθρωπότητας

αλλά τα πουλιά πετούσαν πιο πέρα

Σκληρός, άκαρδος κόσμος

που δεν άνοιξε ποτέ μian ομπρέλα

πάνω απ' το δέντρο που βρέχεται

Αλλά, τα βράδια, τι όμορφα που μυρίζει η γη

τι όμορφα, τι όμορφα που μυρίζει η γη

Ύστερα ανακάλυψαν την πυξίδα για να πεθαίνουν κι αλλού

και την απληστία για να μένουν νεκροί για πάντα

Αλλά καθώς βραδιάζει ένα φλάουτο κάπου

ή ένα άστρο συνηγορεί για όλη την ανθρωπότητα

Αλλά, τα βράδια, τι όμορφα που μυρίζει η γη

τι όμορφα, τι όμορφα που μυρίζει η γη

οργανικό

Καθώς μένω στο δωμάτιο μου, μου 'ρχονται άξαφνα φαινές ιδέες

Φοράω το σακάκι του πατέρα, κι έτσι είμαστε δυο

Κι αν κάποτε μ' άκουσαν να γαβγίζω, ήταν για να δώσω,

έναν αέρα εξοχής στο δωμάτιο

Αλλά, τα βράδια, τι όμορφα που μυρίζει η γη

τι όμορφα, τι όμορφα που μυρίζει η γη

Κάποτε θα αποδίδουμε δικαιοσύνη μ' ένα άστρο ή μ' ένα γίασεμί
Σαν ένα τραγούδι που, καθώς βρέχει
παίρνει το μέρος των φτωχών

Αλλά, τα βράδια, τι όμορφα που μυρίζει η γη
τι όμορφα, τι όμορφα που μυρίζει η γη

Δώσ' μου το χέρι σου x 2

ΓΚΟΥΡΛΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΥ

ΜΥΗΤΙΚΟΝ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Θητεία κάλλους.

Σε βεβαιώνει

σα ριπή φωτός που αποκαλύπτει

ένα μικρό έντομο

ΑΝΕΝΔΟΤΟΣ ΗΛΙΟΣ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Κι η ποίηση

ένας στεναγμός

από λέξεις

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΝ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Κύριε

Δεν προστίθεμαι

Δεν αφαιρούμαι

Δεν διαιρέθηκα.

ΟΡΓΙΟΝ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Οι παπαρούνες αναιδές κόκκινο. Πεισματικό.

Κραυγές του θνησιγενούς, αυθαδιάζουν

σαν σχολική εκδρομή

στην αυτοκρατορία του πράσινου, ενώ

ένα στάχυ εξόριστο του ανέμου

οργιάζει στη Δήμητρα.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Η αγάπη δεν οξύνεται,

δεν περισπάται,

δεν γνωρίζει σημεία στίξεως

και συντακτικό δεν κατέχει.

Η αγάπη δεν είναι λέξη.

ΧΟΡΕΙΑ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Ο ήλιος ακουμπά στην καθημερινή θλίψη,

βηματισμός φωτός.

Όπως το φεγγάρι ακουμπά στις κορφές των βουνών,

βηματισμός ωραίας οφθαλμαπάτης.

Όπως το ανήμπορο σώμα τη μνήμη,
βηματισμός θανάτου.
Όπως τα όνειρα των παιδιών στον ύπνο,
βηματισμός μοναξιάς.
Όπως τα όνειρα των ενηλίκων στη μοναξιά,
βηματισμός αθωότητας.

ΕΞΟΔΟΣ - ΑΝΕΝΔΟΤΟΙ ΗΛΙΟΙ

Μυριάδες ετοιμοθάνατα διότι
για ένα
εφτάψυχο
γιατί.

ΜΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ~ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ - 'ΚΑΙΡΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΟΣ'

Μικρέ μου,
Παρ' ότι δεν είδα ποτέ το πρόσωπό σου και δεν αναφέρω τ' όνομα σου, σε παρακαλώ να δεχθείς την επιστολή μου απολύτως προσωπικά.
Κοιτώντας σε, σκιρτώ και σκέφτομαι πως θα μπορούσα να 'μια πατέρας σου. Ψέμα. Ανθίσταμαι πότε - πότε, αλλά συνήθως είμαι ένας μικροαστός που χάνει ώρες απ' τη ζωή του για να διαλέξει π. χ. ένα... πουκάμισο για το θεαθήναι. Θα σε είχα φορτώσει λοιπόν με ηλεκτρονικές, τάχα μου, κοινοτοπίες, θα 'χα εγκλωβίσει τη θεία φαντασία σου σε πλαστικές αυταπάτες, θα 'χα καθηλώσει τα μάτια και την ύπαρξή σου μπροστά σ' ένα, συνήθως, άσχημο, ώστε συνήθως ανήθικο κόσμο που λέγεται τηλεόραση. Και να σκεφτείς, ήμουν κάποτε κι εγώ παιδί και παρακαλούσα τον γκιώνη, ξέρεις αυτό το θλιμμένο πουλί, να με συντροφεύει τις νύχτες.
Κουρασμένο το βήμα σου, αλλά με τη βεβαιότητα πως θα φτάσεις, έρημος ο δρόμος αλλά υπέροχα πανύψηλα δέντρα τον σχηματίζουν και δεν θα χαθείς κι ίσκιό θα 'χεις κι αποκούμπι. Φτωχικά τα ρουχαλάκια σου. Το καπέλο με τ' αυτάκια σου να εξέχουν, οι μακριές μάλλινες καλτσούλες και τα φθαρμένα παπούτσια σου, αποθέωση του ασύγκριτου απλού κόσμου, που λυτρωμένος από «φίρμες» κι αστραφτερά κουρέλια που σε κρύβουν απ' το αληθινό πρόσωπό σου κι απ' τους άλλους, έχει χώρο για τη Μουσική.
Ευλογημένο να 'σαι που μας το θυμίζεις αυτό. Ευλογημένο, που μας ελέγχεις εν τη αφθονία μας. Που, αθώα, ιερουργείς στη μοναχικότητα.
Ευλογημένο να 'σαι που μας δείχνεις πως ένας είναι ο δρόμος. Το όνειρο.
'Ένα είναι το φορτίο. Η αγάπη.
Μια η μουσική. Ο άνθρωπος.

ΟΛΟΙ ΤΕΛΙΚΟ

Κι' έφυγε η φωνή μου προσπαθώντας ν' ακουστεί σε
τόνο αθόρυβο.

ΤΡΑΓΟΥΔΑΩ

Όλοι εμείς έχουμε όνειρα.
Με την έμπνευση όμως που πήραμε από το Γιώργο Τσαγκάρη βρήκαμε
την δύναμη να τα κάνουμε πραγματικότητα.

.....
εμπεριέχουμε
και στο Ρυθμό επαφιέμεθα.
Και του λυγμού επωφελούμεθα.
Υπερέχουμε,
Με τη Λέξη που τίκτουμε.
Εξιστάμεθα.
Μας λένε Ανθρώπους.